

УДК 347.19

ВИЗНАННЯ КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ НЕДІЙСНИМ

Ліліана СІЩУК

кандидат юридичних наук, старший
дослідник, завідувач лабораторії
корпоративного права імені академіка
Володимира Луця

Науково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

<https://orcid.org/0000-0002-9722-4347>

Андрій ЯКУШИН

адвокат

Київська обласна колегія адвокатів (Київ)

<https://orcid.org/0009-0001-0169-8493>

У статті досліджено загальні положення про правочини, що закріплені у ЦК України, та спеціальні норми про корпоративний договір, що містяться у Законах України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» і «Про акціонерні товариства» з урахуванням змін до чинного законодавства у частині визнання корпоративного договору недійсним. Проаналізовано умови дійсності корпоративного договору, як індивідуального регулятора корпоративних відносин, та підстави визнання корпоративного договору недійсним. Відзначено, що норми ЦК України безперечно мають враховуватися при аналізі питання про умови дійсності корпоративного договору, як правочину, що вчиняється між учасниками товариства та / або іншими особами з відповідним обсягом цивільної дієздатності, за вільним волевиявленням, що відповідає їх внутрішній волі, та спрямовується на настання реальних правових наслідків у вигляді результатів реалізації корпоративних прав у спосіб, що визначений за

UDC 347.19

RECOGNIZING THE CORPORATE AGREEMENT AS INVALID

Sishchuk, Liliana

Candidate of Legal Sciences (Ph. D.),
Associate Professor, Senior Researcher,
Head of the Academician Volodymyr Luts
Laboratory

Academician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

Yakushyn, Andrii

attorney

Kyiv Regional Bar Association (Kyiv)

The article examines the general provisions on deeds enshrined in the Civil Code of Ukraine and special norms on corporate contracts contained in the Laws of Ukraine "On Limited and Additional Liability Companies" and "On Joint-Stock Companies" taking into account changes to the current legislation in part recognition of the corporate contract as invalid. The conditions for the validity of the corporate contract as an individual regulator of corporate relations and the grounds for declaring the corporate contract invalid are analyzed. It was noted that the norms of the Civil Code of Ukraine should definitely be taken into account when analyzing the issue of the validity of a corporate contract, as a deed, that made between the members of the company and / or other persons with the appropriate amount of civil capacity, according to their free will, which corresponds to their internal will, and is directed on the occurrence of real legal consequences in the form of the results of the implementation of corporate rights in the manner determined by the agreement

домовленістю сторін корпоративного договору.

На основі огляду норм спеціальних законів встановлено, що додатковими умовами дійсності корпоративного договору є визначені законом умови про те, що такий договір має укладатися обов'язково у письмовій формі, може бути оплатним або безоплатним, а додатковими сторонами договору, поруч з учасниками (акціонерами) товариства, можуть бути саме товариство та треті особи. Недодержання вказаних вимог закону зумовлює правовим наслідком нікчемність корпоративного договору. Звернено увагу, що дуальний підхід законодавця до умов дійсності корпоративного договору впливає швидше з принципу свободи договору, які можна оспорити у суді і довести порушення прав однієї із сторін договору. Втім суб'єктивне визначення та недотримання умов договору не відповідає критеріям нікчемності правочину, оскільки правочин (договір) визнається нікчемним, якщо це прямо визначено об'єктивними нормами закону.

За попередньої редакції законів вимоги про письмову форму, безвідплатність і сторін корпоративного договору були вихідними аргументами для окреслення умов дійсності корпоративного договору та розмежування цієї договірної конструкції від інших договорів (купівлі-продажу, позики, дарування тощо). За чинної редакції спеціальних законів визначені умови дійсності та підстави визнання їх недійсними у контексті корпоративного договору носять розмитий характер, що не сприяє його ідентифікації в практиці правозастосування.

Ключові слова: правочин, договір, корпоративний договір, корпоративні права, права і повноваження, умови дійсності договору, недійсний правочин, нікчемний правочин, оспорюваний правочин, правові наслідки недійсності правочину, форма договору

Впродовж останніх років інститут корпоративного договору зазнає законодавчих змін, що супроводжуються удосконаленням чинних норм права і запровадженням нових

of the parties to the corporate contract.

Based on a review of the norms of special laws, it was established that the additional conditions for the validity of a corporate contract are the conditions defined by law that such an agreement must be concluded in writing, may be paid or unpaid, and additional parties to the agreement, along with the participants (shareholders) of the company, it can be the company itself and third parties. Failure to comply with the specified requirements of the law causes the legal consequence of nullity of the corporate contract. Attention is drawn to the fact that the dual approach of the legislator to the terms of validity of a corporate contract stems rather from the principle of freedom of contract, which can be contested in court and prove a violation of the rights of one of the parties to the contract. Subjective determination and non-compliance with the terms of the contract do not meet the criteria for nullity of the deed, since the deed (contract) is recognized as null and void if it is directly determined by the objective norms of the law.

Under the previous version of the laws, the requirements for a written form, gratuity and parties to a corporate contract were the initial arguments for outlining the terms of validity of a corporate contract and distinguishing this contractual structure from other contracts (purchase, sale, loan, gift, etc.). Under the current version of the special laws, the defined conditions of validity and grounds for declaring them invalid in the context of a corporate contract are vague, which does not contribute to its identification in law enforcement practice.

Keywords: deed, contract, corporate contract, corporate rights, rights and powers, terms of validity of the contract, invalid deed, void deed, contested deed, legal consequences of invalidity of the deed, form of the contract

положень, спрямованих на розширення дії корпоративного договору шляхом застосування даного правового інструменту для врегулювання корпоративних відносин в товаристві. У бізнес-середовищі затребуваність вказаної договірної конструкції учасниками корпоративних відносин можна віднайти у сфері нерухомості, енергетики, інформаційних технологій тощо.

Вперше законодавче визначення корпоративного договору було закріплено у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2], а пізніше й у новому Законі України «Про акціонерні товариства» [1]. У ході рекодифікації Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) неоднократно теж відзначалося, що поняття корпоративного договору необхідно викласти у загальних положеннях про юридичні особи до ЦК України для можливості використання більш широким колом організаційно-правових форм юридичних осіб та їх учасниками. Тому, оскільки корпоративний договір введено до кола важливих правових засобів досягнення згоди між учасниками, інвесторами та іншими особами, що має вплив на діяльність суб'єктів корпоративних відносин, то подальше наукове дослідження даної правової конструкції є актуальним та своєчасним.

Розкриття загальних і спеціальних засад правового регулювання корпоративного договору можна знайти у наукових працях таких вчених, як В. А. Васильєвої, В. В. Васильєвої, Л. М. Дорошенко, Ю. М. Жорнокуя, В. В. Луця, М. О. Суханова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, О. С. Яворської та інших. Втім постійне оновлення законодавства та різне тлумачення правових норм у правозастосовній площині зумовлює дискусійність даного питання у наукових і практикуючих кіл юридичної спільноти, що спрямовує до подальшого аналізу особливостей регулювання корпоративних відносин за допомогою корпоративного договору та вказує на потребу продовжувати наукове дослідження цієї тематики.

Метою статті є окреслення умов дійсності корпоративного договору, як індивідуального регулятора корпоративних відносин, а також аналіз загальних і спеціальних положень, що закріплені актами цивільного законодавства, в аспекті розкриття підстав визнання і правових наслідків недійсності корпоративного договору.

В. В. Луць зазначав, що регулятивний потенціал договору може бути реалізований за умови дійсності (чинності) договору, тобто відповідності його вимогам чинного законодавства [3, с. 287]. Враховуючи, що корпоративний договір застосовується для врегулювання корпоративних відносин, які мають цивільно-правову природу, дослідження впливу цивілістичних засад про правочини на регулювання корпоративного договору має значення для окреслення умов дійсності (чинності) цього договору.

Згідно ст. 4 ЦК України основу цивільного законодавства України становить Конституція України і ЦК України, а закони України, які приймаються відповідно до вказаних основ, відносяться до актів цивільного законодавства [7]. Закони України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» й «Про акціонерні товариства» є актами цивільного законодавства, що відповідають Конституції України і ЦК України. Останні акти у свою чергу є тими актами, що теж мають враховуватися у частині регулювання умов дійсності корпоративного договору з урахуванням правил застосування загальної і спеціальної норми права.

Відповідно до ч. 1 ст. 204 ЦК України правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним [7]. Це означає, що правочин вважається таким, що відповідає нормам закону з моменту його вчинення особами, які є сторонами правочину, і не може визнаватися недійсним, якщо факт недотримання закону прямо не закріплений у нормах останнього, як підстава нікчемності правочину, або ж доки факт порушення права не доведено у суді стороною спору, що впливає з аналізу суті відносин і тлумачення принципів та норм права, дій (бездіяльності, стану) осіб, які є сторонами правочину.

Загальні вимоги чинності правочину визначені у ст. 203 ЦК України, згідно ч. 1 якої зазначено, що зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам [7]. 3

урахованням зазначеного, корпоративний договір, як вид правочину, не має суперечити ЦК України та вимогам Законів України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» і «Про акціонерні товариства».

Разом з тим, враховуючи особливості регулювання корпоративних відносин актами локальної правотворчості (статутом, положеннями, кодексами тощо), корпоративний договір не має суперечити останнім, що необхідно відзначити на рівні ЦК України шляхом закріплення у Кодексі поняття корпоративного договору і відповідного застереження, а також внести зміни до спеціальних законів, у яких вже міститься визначення корпоративного договору. Адже акти локальної правотворчості є важливим елементом впливу на управління товариством та здійснення корпоративних прав учасниками товариства.

У даному аспекті варто враховувати ч. ч. 2, 3 ст. 6 ЦК України, за якими сторони мають право врегулювати у договорі свої відносини, які не врегульовані актами цивільного законодавства, або ж відступити від цих актів і врегулювати свої відносини на власний розсуд [7]. Застереженням тут вважається неможливість відступити від законодавчих норм, якщо про це прямо вказано в актах, а також, якщо обов'язковість цих актів впливає з їх змісту чи із суті відносин між сторонами. У такий спосіб варто прописати й неможливість учасників корпоративних відносин відступати від актів локальної правотворчості, а саме, коли в цих актах є пряма заборона відступати від них, або обов'язковість актів локальної правотворчості впливає зі змісту цих актів.

Водночас В. В. Луць стверджував, що як юридичному факту і як виду правочину, договору властиві такі ознаки: 1) у ньому виявляється воля не однієї особи (сторони), а двох чи кількох, причому волевиявлення учасників за своїм змістом повинно відповідати одне одному; 2) договір – це така спільна дія осіб, яка спрямована на досягнення певних цивільно-правових наслідків: набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [3, с. 282]. Вказані особливості договору відображені у ч. 2, ч. 3, ч. 5 ст. 203 ЦК України [7], згідно яких при вчиненні правочину особа повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності, мати вільне волевиявлення і відповідати її внутрішній волі, спрямовувати свої дії на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним. Оскільки вказані умови правочину є ознаками його чинності, то норми ЦК України безперечно мають враховуватися при аналізі питання про умови дійсності корпоративного договору, як правочину, що вчиняється між учасниками товариства та / або іншими особами з відповідним обсягом цивільної дієздатності, за вільним волевиявленням, що відповідає їх внутрішній волі, та спрямовується на настання реальних правових наслідків у вигляді результатів реалізації корпоративних прав у спосіб, що визначений за домовленістю сторін корпоративного договору.

Для прикладу, згідно ч. 3 ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» корпоративний договір може передбачати умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов'язаний купити або продати частку у статутному капіталі (її частину), а також визначати випадки, коли таке право або обов'язок виникає [2]. У даному аспекті учасник товариства, який вирішує відчужити свою частку у статутному капіталі, на момент прийняття такого рішення має бути дієздатною особою, волевиявлення якого має відповідати його внутрішній волі, а його рішення та дії мають бути спрямовані на виконання умов та реальне відчуження частки у статутному капіталі іншим особам. Якщо вказані факти оспорується, то корпоративний договір може визнаватися недійсним з урахуванням недотримання умов дійсності правочину, що визначені ст. 203 ЦК України.

На основі аналізу рішення господарського суду Одеської області від 28.11.2022 р. № 916/1444/19 можна продемонструвати практику щодо визнання корпоративного договору недійсним у зв'язку з порушенням загальних положень про правочини. Згідно змісту вказаного Рішення позивач звернулася до суду із позовом про визнання недійсними пункту 5.6 та пункту 5.7 Корпоративного договору від 21.02.2019. Позовні вимоги з посиланням на ч. 1 ст. 202, ст. 203, ст. 204, ч. 1, ч. 2 ст. 215, ст. 217, ч. 1 ст. 230 ЦК України, ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», обґрунтовані тим,

що включенням в Корпоративний договір пунктів 5.6 та 5.7 відповідач ввів в оману позивача щодо необхідності включення цих пунктів, як обов'язкової умови дійсності договору в цілому. Згідно Рішення господарського суду Одеської області обман – це певні винні, навмисні дії сторони, яка намагається запевнити іншу сторону про такі властивості й наслідки правочину, які насправді наступити не можуть. При обмані наслідки правочину, що вчиняється, є відомими й бажаними для однієї зі сторін, у той час коли інша сторона невірною сприймає обставини правочину. Встановлення наявності умислу у недобросовісної сторони ввести в оману другу сторону, щоб спонукати її до укладення правочину є неодмінною умовою кваліфікації недійсності правочину за ст. 230 ЦК України [5].

Хоча за результатами розгляду справи позивачем не було доведено факту введення його в оману щодо певних умов корпоративного договору, тим не менш можна спостерігати, що, по-перше, корпоративний договір може оспорюватися на підставі недотримання загальних положень про умови дійсності правочину, що визначені ст. 203 ЦК України, по-друге, аргументація введення особи в оману (ст. 230 ЦК України), яка вказує на факт умисного викривлення поданої інформації для спонукання до укладення договору, може бути підставою визнання корпоративного договору недійсним, оскільки прямо чи опосередковано впливає на внутрішню волю та зовнішнє волевиявлення однієї особи та настання для неї невігідних правових наслідків шляхом вчинення умисних дій іншою особою, в інтересах якої відбулося спонукання до вчинення правочину.

Також у ч. 4 ст. 203 ЦК України закріплено положення про форму правочину, а саме, що правочин має вчинятися у формі, встановленій законом [7]. Згідно ч. 1 ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] і ч. 1 ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» [1] корпоративний договір має вчинятися у письмовій формі. Недодержання цієї вимоги, що закріплена нормами спеціальних законів, зумовлює нікчемність корпоративного договору. Вказані положення не суперечать загальним правилам, що визначені ч. 1 ст. 218 ЦК України, згідно яких недотримання письмової форми правочину, яка встановлена законом, не має наслідком його недійсність, крім випадків, встановлених законом [7]. Тобто спеціальними законами, що містять визначення корпоративного договору, передбачено його нікчемність за умови недотримання письмової форми договору, що є принциповою вимогою законодавця у аспекті правового регулювання корпоративного договору. У даному випадку діє правило застосування спеціальної норми права, що зумовлює логічний висновок про те, що корпоративний договір слід вважати нікчемним правочином за умови недодержання письмової форми договору.

Згідно ст. 215 ЦК України недійсні правочини можуть бути нікчемними та оспорюваними. При цьому нікчемним є правочин за умови визнання його недійсним законом, а оспорюваним вважається правочин, якщо одна із сторін чи інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, хоча законом прямо не встановлена недійсність правочину [7]. У разі визнання правочину нікчемним шляхом закріплення прямої норми закону визнання його судом недійсними не вимагається. Тобто вказівка у законі про нікчемність правочину має бути підставою для сторін корпоративного спору подати позов не про визнання корпоративного договору недійсним, а про правові наслідки, що настають для таких осіб, а саме зобов'язати повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього договору, а в разі неможливості такого повернення – відшкодувати заподіяні збитки, виплатити компенсацію тощо. Тому недотримання письмової форми корпоративного договору надає сторонам право звернутися до суду з вимогою про виплату майнової компенсації чи вчинення інших дій, що зумовлені визнанням на рівні закону корпоративного договору нікчемним у разі відсутності письмової форми договору. Однак в суді потрібно вказати обставини укладення і виконання договору в усній формі, у зв'язку з чим вимагати настання правових наслідків для сторін корпоративного договору, що передбачені ст. 215 та ст. 216 ЦК України.

Окрім вказаних умов, що визначені законодавством, у нормах спеціальних законів є й інші умови дійсності корпоративного договору. Зокрема, у ч. 1 ст. 7 Закону України «Про

товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] і у ч. 1 ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» [1] зазначено, що за корпоративним договором учасники товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації, що такий договір вчиняється в письмовій формі і може бути оплатним або безоплатним, а додатковими сторонами договору також можуть бути саме товариство та треті особи. Корпоративний договір, який не відповідає цим вимогам, є нікчемним.

При аналізі положень закону можна виділити декілька ключових моментів, а саме: 1) корпоративний договір має укладатися з приводу реалізації певних прав та повноважень учасників товариства шляхом покладення на себе обов'язку здійснити їх у спосіб, що визначений договором; 2) корпоративний договір має укладатися обов'язково у письмовій формі; 3) корпоративний договір може бути оплатним і безоплатним; 4) сторонами корпоративного договору, окрім учасників, можуть бути товариство та треті особи. Отже, додатковими умовами дійсності корпоративного договору є визначені законом умови про те, що такий договір може бути оплатним або безоплатним, а додатковими сторонами договору, поруч з учасниками (акціонерами) товариства, можуть бути саме товариство та треті особи. При цьому вказано, що недодержання вказаних вимог закону зумовлює правовим наслідком нікчемність корпоративного договору.

Однак у даному випадку складно говорити про нікчемність корпоративного договору, оскільки визначення умов укладення цього договору на оплатних чи безоплатних засадах відсутнє у нормах спеціальних законів. Тобто не зовсім зрозумілою є ситуація, за яких умов корпоративний договір слід вважати нікчемним, тобто таким, що не відповідає вимогам чинного законодавства, якщо у одному випадку між одними сторонами його укладено у оплатній формі, а у іншому випадку між іншими особами – безоплатно. Законодавче формулювання можна трактувати так, що укладення корпоративного договору в оплатній чи безоплатній формі може бути умовою дійсності правочину, а може бути й умовою недійсності даного правочину. Такий дуальний підхід відштовхується швидше від принципу свободи договору, коли сторони самі вільно приймають рішення про те, який договір їм укласти – оплатний чи безоплатний. У разі відсутності між ними згоди щодо даного питання такі умови договору можна оспорити у суді і довести порушення прав однієї із сторін договору.

У зв'язку з цим можна зробити висновок, що суб'єктивне визначення умов дійсності договору не відповідає критеріям визнання правочину нікчемним, оскільки правочин (договір) визнається нікчемним, якщо це прямо визначено об'єктивними нормами закону. Тобто має бути конкретне правило поведінки (умова), недотримання якого (якої) має наслідком нікчемність правочину. У разі виникнення корпоративного спору з даного питання може йти мова тільки про оспоруваність зазначених положень корпоративного договору, але аж ніяк не про нікчемність його умов.

Аналогічно, варто звернути увагу на умову про додаткових сторін корпоративного договору. Не відомо, у яких випадках корпоративний договір може бути укладено тільки між учасниками товариства, а коли такий договір дозволяється укласти з товариством чи третіми особами, як додатковими сторонами договору. Адже недотримання цих вимог, як впливає з формулювання норм закону, можуть теж мати наслідком нікчемність корпоративного договору.

Необхідно зазначити, що зміни, пов'язані з вимогами про оплатність і безоплатність корпоративного договору, а також про додаткових сторін договору були внесені до ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] і визначені у новому Законі України «Про акціонерні товариства» (ст. 29) від 27. 07. 2022 року [1]. До того часу у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» було зазначено, що корпоративний договір укладається учасниками у письмовій формі і є безвідплатним [2]. Окрім того, була відсутня інформація про додаткових сторін договору. Тому на основі аналізу судової практики, яка з даного питання все одно залишається досить незначною, можна було зробити висновок, що більшість корпоративних

договорів, які оспорується, носять змішаний характер. При цьому саме критерії щодо вимог про письмову форму, безвідплатність і сторін корпоративного договору були вихідними аргументами для розмежування цієї договірної конструкції від інших договорів (купівлі-продажу, позики, дарування тощо).

Як зазначав М. О. Суханов на момент дії попередньої редакції Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою інформацією», корпоративний договір є безоплатним і це є найважливішою ознакою, яка дозволяє чітко відмежовувати корпоративний договір від договору купівлі-продажу корпоративних прав, який є однозначно оплатним [6, с. 53]. Вказана наукова позиція є обґрунтованою і має підтвердження на прикладі Постанови Касаційного господарського суду ВС від 16.12.2021 р. у справі № 916/2796/20.

Згідно позовних вимог спірний договір суперечить ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», а сплачені за ним кошти підлягають поверненню позивачу на підставі ст. 1212 ЦК України у зв'язку з недійсністю п. 2.1.2 договору. Аргументовано вказані позовні вимоги тим, що сторонами договору є не тільки учасники товариства, а договір передбачає оплату одному з учасників товариства, тобто не є безоплатним. Відмовляючи в задоволенні позовних вимог, господарські суди попередніх інстанцій визнали вказані вимоги безпідставними, зокрема тому, що вказаний договір є змішаним договором, тобто договором, зміст якого містить елементи різних договорів: корпоративного договору, договору позики та договору дарування, та не суперечить положенням чинного законодавства. У зв'язку з цим сторонами такого договору в частині умов, що не стосуються корпоративних прав, можуть бути не учасники товариства. Крім того, Верховний Суд звернув увагу, що положення ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачають, що такий договір є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі. Умовами спірного договору передбачено надання одному з учасників товариства грошових коштів на забезпечення функціонування та розвитку товариства визначеним чином, що не свідчить про оплатність корпоративного договору. У зв'язку з цим зроблено висновок, що положення корпоративного договору не містять умов щодо оплатності [4]. Таким чином, саме вимоги закону щодо сторін та безвідплатність корпоративного договору стали аргументацією, яка бралася до уваги судом при винесенні судового рішення. Тому виникає логічне питання, як у подальшому буде вирішуватися питання про недійсність корпоративного договору за умови недотримання вимог про оплатність чи безоплатність, чи про додаткових сторін договору.

Водночас, як показує практика застосування, корпоративний договір у більшості випадків носить змішаний характер, що зумовлено поєднанням елементів різних договорів в умовах корпоративного договору. У даному аспекті наявність корпоративного договору варто визначати на підставі аналізу його змісту, тобто умов договору. Н. В. Щербаківа зазначає, що зміст корпоративного договору можуть становити дві групи умов: (а) умови майнового характеру з приводу купівлі-продажу частки в статутному капіталі (її частини); (б) організаційно-управлінського характеру з приводу реалізації прав та повноважень учасниками (або утримання від їх реалізації), які впливають із немайнових прав учасників товариства (наприклад, участь в управлінні товариством, у тому числі, обов'язок сторін корпоративного договору голосувати у визначений договором спосіб) [8, с. 186].

Однак визначити елементи корпоративного договору у змішаному договорі тільки за предметом складно, оскільки, для прикладу, і корпоративний договір, і договір купівлі-продажу корпоративних прав можуть передбачати умови, на яких учасник має право або зобов'язаний купити або продати частку у статутному капіталі (її частину) з вказівкою про передання частки у статутному капіталі новому власникові у визначені строки у майбутньому. Тому раніше при оспоруванні корпоративного договору сторонами у суді встановлювався факт наявності змішаного договору з урахуванням таких складових, як предмет, сторони, оплатність (безоплатність), форма договору. Нині встановлення елементів корпоративного договору буде здійснюватися складніше, оскільки його специфіка тепер носить більш розмитий характер і не сприяє ідентифікації у змішаних договорах.

Отже, приходимо до висновку, що правова конструкція корпоративного договору є діючим інструментом для врегулювання відносин у різних сферах бізнесу починаючи від стартапів, де учасники прописують для себе гарантії розвитку бізнесу впродовж одного чи двох років і зобов'язуються дотримуватися взятих на себе зобов'язань, хоча діяльність компанії в цілому регулюється установчим документом – статутом. Адже більшість учасників таких компаній потребують фіксації індивідуальних домовленостей саме в змісті корпоративного договору, а не установчого документа. Тому діючі формулювання у нормах спеціальних законів, що стосуються умов нікчемності корпоративного договору, у перспективі мають бути зміненими на конкретні однозначні об'єктивні вимоги, пряме недотримання яких може зумовлювати нікчемність корпоративного договору. У всіх інших випадках корпоративний договір може бути оспорюваним, у зв'язку з чим кожна із сторін договору має право звернутися до суду, що гарантується особі прямими нормами Конституції України та загальними правилами про правочини ЦК України.

Посилання:

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27 липня 2022 року № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
2. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 13, ст.69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#top>
3. Луць В. В. Договір як регулятор цивільних відносин. Володимир Васильович Луць. Служу пером своїй Вітчизні. Вибрані праці. До 80-річчя від дня народження та 50-річчя науково-педагогічної і громадської діяльності. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. 2013. С. 281 – 288.
4. Постанова Касаційного господарського суду ВС від 16.12.2021 р. у справі № 916/2796/20. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102220275>
5. Рішення господарського суду Одеської області від 28.11.2022 р. № 916/1444/19. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/86175401/>
6. Суханов М. О. Корпоративні права та обов'язки учасника товариства з обмеженою відповідальністю: дис. на здобуття наук. ступ. доктора філософії (081 Право). Львів. 2022. 261 с.
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
8. Щербакова Н. В. Питання змісту корпоративного договору. Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства: Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 жовтня 2018 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2018. С. 185 – 189.

Статтю було подано	15.03.2024	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	20.03.2024	The article was revised
Статтю було прийнято	22.03.2024	The article was accepted